

Патријарх српски Иринеј

Култура мира и наша одговорност

Поштовани господине Председниче Генералне Скупштине Организације уједињених нација, госпође и господо, драги пријатељи човечанства,

Као духовном поглавару Српске Православне Цркве и српског народа, указали сте ми посебну част када сте ме позвали да о култури мира и сарадњи међу народима говорим пред вама који представљате светске нације. Ваш задатак и јесте да се бринете о добробити свих нација и сваког појединца, а мир и слога међу људима и народима јесу први услов добробити и будућности човечанства.

Моје задовољство је двоструко јер ми је позив да говорим на овом највишем светском сабрању упутио господин Вук Јеремић, кога сте ви, даме и господо, изабрали да председава Генералном скупштином Организације Уједињених нација и тако, у демократском поступку, на глобалном плану одали још једно високо признање опредељењу српске нације за мир и мировној политици коју води држава Србија. Најтоплије захваљујем г. Јеремићу и свима вама!

Уобичајени библијски поздрав гласи: *Мир вам!* Он је постао традиционални поздрав трију светских монотеистичких религија – јудаизма, хришћанства и ислама. Дозволите ми да тим древним и светим поздравом, изражавајући своје искрено поштовање, поздравим све вас:

Мир вам! Шалóm алéхем! Εἰρήνη ὑμῖν! Селám алéјкум!

У богослужењу Православне Цркве тај поздрав се често јавља у проширеном облику: *Мир свима!* И њега упућујем са овога часног места – свима без изузетка, укључујући и оне који немају мира ни у себи ни са собом, па зато и не могу да га шире међу другим људима и народима. Такође напомињем да ми православни хришћани на почетку свакога свога богослужења иштемо од Бога мир. Притом се подразумева најпре унутрашњи, духовни мир у души сваког човека, мир који и најратоборнијег човека преображава у миротворца, а онда и „мир свега света”, мир међу народима и државама.

Ми верујемо у Бога мира и љубави, доброте и праштања. Зато у православном хришћанству и у хришћанству уопште мир не значи само одсуство рата него, првенствено, присуство духовних квалитета – прихватања и поштовања других и другачијих, њихове слободе и достојанства, њиховог богоданог и природног права на сва добра која иначе и себи желимо. Ако се надахњујемо таквом духовношћу, мир ће бити могућ за читаво човечанство. Без такве духовности – рат је неизбежан чак и када би на земљи живела само два људска бића, и то два рођена брата, као некад библијски Каин и Авељ. У овом контексту желим да нагласим и чињеницу да мир представља идеал, а мирољубивост врлину и у вредносном систему других великих светских религија и духовних традиција.

Имамо, дакле, навику и осећамо потребу да се међусобно поздрављамо позивом на мир. Притом, нажалост, то најчешће чинимо механички, без размишљања: не удубљујемо се у узвишени смисао овог поздрава и у одговорност коју би коришћење њиме требало да подразумева.

Током протеклих деценија, а поготову у новије време, није било говорника који би се могао радовати томе да се са ове угледне говорнице политичким представницима човечанства обраћа у условима општега мира. И данас, док говоримо о култури мира, у појединим деловима света бесне ратни ветрови и букте мањи и већи ратни пожари. И данас сила иде против права и правде, а маска алтруизма прикрива себичне интересе.

Није ли, с обзиром на наш заједнички неуспех да се изборимо за владавину мира међу људима, народима и државама, дошао тренутак у коме морамо сами себи озбиљно поставити питање: какав је истински смисао нашег уобичајеног размењивања поздрава мира? Имамо ли право на тај племенити поздрав, драг верницима највећих светских религија и свим људима добре воље? Није ли крајње лицемерно заступати и ширити лепоту вере у Бога и узвишена духовна учења, као и уздизати достојанство људске личности, а истовремено пристајати на неодрживост мира и неминовност рата међу људима, народима и државама? Имамо ли воље и снаге да озбиљно и одговорно преиспитамо сопствену савест? Смемо ли се помирити с тим да смо изгубили храброст за истину и правду, као и способност да ствари називамо правим именима?

У име Српске Православне Цркве, коју имам част да овде представљам, али, уверен сам, и у име васколиког хришћанства и свих искрено верујућих људи овога света, позивам да се сви усрдно молимо за мир у свету и да сви,

искрено и истрајно, заједничким напорима, деламо како би се створили услови да мир превагне над ратом, а дијалог над диктатом силе. Верујем да ни у овој дворани ни на било којем другом месту на планети нема човека или људске заједнице који се са управо изреченим позивом не би сложили. Али такво природно, начелно и декларативно слагање сâмо по себи никако није довољно. То нам ток светских процеса и низање драматичних догађаја на међународној сцени свакодневно и уверљиво потврђују. Да би се у свету, а то значи понајпре у људским срцима и умовима, заиста трајно укоренила култура мира, потребно је предано радити на васпитавању људи за мир.

У томе се Цркве и верске заједнице, по природи своје мисије, морају организовано и доследно ангажовати. У служби мира, мирења и превазилажења сукобâ оне су дужне – управо у име вере и у име духовних и моралних вредности – и да искрено сарађују. Нема сумње да оне то у одређеној мери, на друштвеном простору који им је доступан, и чине, али су њихови досадашњи напори очигледно недовољни. Чак и кад би имале објективних могућности и довољно воље и елана за још снажније деловање на путу мира, ни то не би било довољно. Јер, Цркве и верске заједнице не могу саме, без подршке и без садејства са осталим чиниоцима друштвених и историјских процеса, донети истински преокрет. У условима изолације, а поготову у условима маргинализације у одређеним друштвима, оне нису у стању да човечанство поведу ка пределима општега мира, у којима поздравно призивање мира међу људима неће празно звучати и шупље одзвањати као одјек лицемерног цинизма и обездушеног прагматизма, преовлађујућег, нажалост, у међународним односима. Неке Цркве и верске заједнице су, штавише, бивале и у искушењу да се поведу за логиком

идеолошке једностраности и политичке моћи, а то је уствари неспојиво са њиховим послањем.

СТИЦАЈЕМ историјских и развојних околности, један део света – мањи, али засад утицајнији у погледу избора између мира и рата – одавно је поштеђен већих оружаних сукоба. Људима који имају срећу да живе у том делу света причињава се да свет живи у раздобљу мира, без великих ратова у свету. То је опасна варка. Већи и многољуднији део света истовремено потресају сукоби и ратови који су само наизглед далеки, било географски било зато што се догађају другима. Мира у свету не може бити све док је он привремена привилегија мањине, а страшна свакодневица или пак реална претња за већину становника наше планете. Ако се то на време не схвати, може доћи злокобни тренутак кад више неће бити мира ни за кога.

Долазимо, и сведочимо, из једног од оних несрећних, никако малобројних делова света којима су нестабилност, сукоби и ратови кроз историју, све до нашега времена, често били стање у коме се страда, гине и преживљава, али с којим се човек и народ никада не могу помирити нити се могу на њега привићи. Јер, човек, пре пада у понор греха и зла, беше створен да живи у слободи и у миру са својим ближњима. Дозволите ми, стога, да поделим с вама искуство своје Цркве и свога народа. То је народ који су задесиле многе несреће, народ који је данас на Косову, у својој духовној и државној колебци, лишен права на живот достојан човека, а не ретко и на сâм живот. Али то је и народ који свој поглед и наду управља ка будућности, одлучан да се свим силама укључи у заједнички светски пројекат стварања претпоставки за праведан и трајан мир међу људима, народима и државама.

Заједнички циљ нам мора бити да мир у свету буде одржив и трајан. То, с обзиром на поуке прошлости и искушења садашњости, изгледа као далек и тешко остварив

циљ. Али то је једини пут који води опстанку човечанства. Предуслов да се том далеком циљу почнемо приближавати јесте да се сви, без обзира на верске, етничке, културне и политичке припадности и разлике, – свако у оквиру својих моћи, надлежности и дужности, – доследно и без примене двоструких мерила, залажемо за поштовање начела равноправности и правичности у међународним односима. Јер, трајност мира је неодвојива од његове праведности. Овде подразумевам праведност коју ће сви и свако таквом осећати и која никоме неће бити наметана делимичним, селективним и тенденциозним „истинама“, посредованим и наметаним употребом силе или пак моћним средствима савремене пропаганде.

Култура мира је неспојива са култом себичности, са праксом апсолутизовања егоистичких интереса. Као једноставан – иако тешко достижан – мисаони, вредносни и морални темељ, од кога полазе све религијске антропологије, она подразумева свест о томе да је свим људима, пре и изнад свих разлика, дата јединствена људска природа и задата света дужност њеног оплемењивања и даљег усавршавања. У схватању те извесности религија и наука – а, надајмо се, ни политика – нису и не би смеле бити у спору. За наше и будуће време то је изгледно полазиште у заједничком трагању за путем што води ка превазилажењу дубинских супротности које данас поздраву *мир с вама* (*εἰρήνη ὑμῖν*, *шалом алејхем* и *ас-селаму алејкум*) одузимају суштинску димензију животне истинитости.

Градити мир не значи делати само у социјално-политичким оквирима. То је делатност која је онтолошки у служби вере, наде и љубави, у служби живота и спасења.

Стога – будимо миротворци!

Хвала вам свима на стрпљивој и благородној пажњи!